

Täysistunto

Perjantai 5.5.2017 klo 12.59—13.35

5. Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle toiminnastaan 2016 valtiopäiville

Kertomus K 17/2016 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 4/2017 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Maria Lohela: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 4/2017 vp.

Keskustelu

13.04 **Eero Heinäluoma sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarkastusvirasto on antanut eduskunnalle kertomuksen omasta toiminnastaan. Menettely lähtee tarkastusviraston perustuslaissa säädetystä asemasta. On haluttu turvata viraston riippumattomuus, näinpä se ei ole valtioneuvoston yhteydessä vaan on täällä eduskunnassa. Vuotuinen kertomus annetaan sen varmistamiseksi, että eduskunta voi arvioida viraston toiminnan onnistumista ja myös viraston julkisuuteen ja eduskunnalle antamien selvitysten ja raporttien sisältöä. Näin tälläkin kertaa.

Valiokunta on käynyt lävitse tämän viraston toimintakertomuksen kaikkine siihen liittyvine havaintoineen ja toteaa, että valiokunnalla ei ole tähän viraston yleiseen toimintaan liittyvää erityistä huomauttamista. Sen sijaan valiokunta on käynyt lävitse kaksi isompaa aihekokonaisuutta, joilla on suurempi yhteiskunnallinen merkitys. Ensimmäinen näistä koskee yritystykä, ja sitten toinen isompi kokonaisuus koskee teollista yhteistyötä Ilma-voimien hävittäjähankeessa.

Ensin näistä yritystuista. Tarkastusvirasto on tästä aihealueesta tehnyt perusteellisemmän raportin, ja se on ollut jo joku aika sitten julkisuudessa. Valiokunta on käynyt lävitse tätä raporttia ja asiantuntijoiden havaintoja raportin merkeissä hyvin huolella sekä viranomaisten, tutkijoiden että muiden asianosaajien kanssa. Ja tämä ansaitseekin tulla huolella arvioiduksi ja puhuttua, siitähän muun muassa kehysriihen yhteydessä puhuttiin, ja tämä on ollut koko alkuvuoden ja loppusyksyn iso teema. Valiokunnan eräät johtopäätökset ansaitsevat tässä tulla todetuksi.

Ensinnäkin yritystykijärjestelmän kehittämisessä on kiistattomia epäkohtia. Niistä näyttää puuttuvan kokonaisvaltainen ja vaikutusten arvioimiseen perustuva ote. Kysymys on paitsi siitä, mitä käytetään, myös siitä, mitä todellisia vaikutuksia näillä yritysilla on ollut. Tosiasia on myös, että kun nämä tuet ovat syntyneet hyvin pitkällä ajalla, kyseessä on laaja, hajanainen ja vaikeasti hallittava kokonaisuus. Lisäksi uusia tukimuotoja on käynnistetty ilman, että on tehty analyysia siitä, milloin nämä tukitoimet voisivat loppua, onko jossain vaiheessa semmoinen tilanne, että tavoitteet voidaan todeta saavutetuiksi ja nämä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 49/2017 vp

voidaan lopettaa. Tarkemmassa läpikäynnissä on käynyt myös ilmi, että monien tukien perustelut ovat joka tapauksessa jo vanhentuneet ja ansaitisivat tämänkin takia tulla arvioituiksi. Ja sitten me tiedämme, että tästä on paljon kriittisiä asiantuntija-arvioita.

Valiokunnan mielestä pitäisi kiinnittää enemmän huomiota tukien todellisten vaikutusten selvittämiseen, käyttää tässä tutkimustietoa hyväksi, jotta yritystukijärjestelmän kehittäminen olisi paremmalla pohjalla, jotta tuen suuruudesta ja kohdentamisesta saataisiin riittävä arviointi ja myös voitaisiin vähentää näiden tukien haitallisia vaikutuksia.

Erityismerkitystä on sillä, että yritystukien tulisi tukea paremmin elinkeinoelämän uudistumista ja uusia kasvun kärkiä. Tästäkin täälläkin on monta kertaa puhuttu, ja tästä valitsee huomattava yhteisymmärrys. Tältä kannalta katsoen ongelmallista on, että tutkimus- ja kehittämistoiminnan määrärahat ovat vähentyneet, siis juuri uuden luomisen määrärahat ovat vähentyneet. Samoin on tapahtunut myös yrityksissä, yritysten omat tuotekehityspanokset ovat nekin vähentyneet. Eli molemmissa, sekä yhteiskunnan puolella että yritysten puolella, on ollut sama kehityssuuntaus viime vuosien aikana. Ja on myös havainto, että yritysten panostuksissa painottuvat kansainvälisesti tarkastellen uusien avausten sijasta enemmän tuoteparannukset, siis enemmän painottuu vanhojen tuotteiden parantaminen kuin uusi tuotekehittely. Näiden panostusten väheneminen on voinut heikentää Suomen innovaatiokykyä ja elinkeino- ja innovaatiopolitiikalle asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että tukien kohdentamisessa juuri innovaatiopolitiikan suhteellinen osuus heikentynyt, ja asiantuntijat ovat kritisoineet tätä yritystukien leikkausten kohdentumista. Tämä tietysti kertoo sen vaikeuden, että yhtäältä ollaan tilanteessa, jossa haluttaisiin tätä tukikenttää vähentää, ja sitten toisaalta, kun niin tehdään, aika nopeasti tulee arviot, ovatko vähennyskohteet olleet oikeita suhteessa juuri tähän uuden luomiseen. Tämä koskee muun muassa määrärahojen leikkausta Tekesiltä, joka on ollut se meidän yksi kasvun moottorimme.

Valiokunta siis kirjaa nämä epäkohdat. Sekään ei ratkaissut tätä ongelmakenttää, mutta ehkä tämä valiokunnan mietintö toimii pontimena sille, että tätä keskustelua pitää ehdottomasti jatkaa ja tähdäten tässä suhteessa sellaisiin johtopäätöksiin, jotka olisivat sitten myös tukien kohdentamisen kannalta toimivia.

Toinen kokonaisuus, jota valiokunta on käynyt erityisesti lävitse, koskee sitten teollista yhteistyötä tässä HX-hävittäjähankeissa. Lähtökohta oli, että kysymyksessä on kansantaloudellisesti erittäin merkittävä, miljardiluokan kokonaisuus. Sillä on tietysti suuri vaikutus puolustuskyvyn kannalta ja toisaalta sitten myös teollisen yhteistyön ja Suomen oman puolustusteollisuuden aseman kannalta, ja sitten erityisesti kysymys on myös siitä, miten kriisiaikana turvataan huoltovarmuus näin pitkälle kehittyneen asean pitämisessä kunnossa.

Tässä on kysymys monitahoisesta, isosta asiasta. Valiokunta piti perusteltuna käydä tätä lävitse etukäteen eikä niin, että lähemmäksi 10 miljardia euroa rahaa on sidottu ja sitten ruvetaan katsomaan, mihin se raha meni. Eli jo ennen kuin tämä päätös tehdään, eduskunta olisi tässä keskustelussa hyvissä ajoin mukana ja katsoisi myös aikaisempien hankkeiden kokemuksia.

Tältä pohjalta tarkastusvirasto on tehnyt aiheesta erittäin hyvän ja perusteellisen selvityksen, jossa on käyty lävitse aikaisempaa vastakauppamenettelyä, edellisen hävittäjähankkeen, Hornetien hankintapäätöksen, yhteydessä 90-luvun alussa. Tässä on katsottu, mitä tämä loppujen lopuksi näinä niin sanottuina vastakauppoina poiki ja millä tavalla tämä seuranta on järjestetty. Yleishavainto on se, että tämä seuranta suhteessa koko vasta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 49/2017 vp

kauppojen arviointiin ei ole ollut kovin tarkkaa eikä kovin tieteellisellä tavalla hoidettua eikä siihen myöskään jälkikäteen ole tehty kokonaisarviota yhteiskunnan tai päätöksentekijöiden toimesta. Silloin kun tämä kauppa tehtiin, näihin vastakauppoihin kiinnitettiin paljon huomiota ja niistä paljon puhuttiin, mutta sitten kun vuodet ovat menneet eteenpäin, tämä aihe on unohtunut.

Tarkastusviraston selvitys on monin osin aika kriittinen. Se kiinnittää huomiota siihen, että näihin negatiivisiin vaikutuksiin, muun muassa siihen, että vastakaupat ovat johtaneet kauppahinnan nousuun — toimittaja on laittanut osan tästä vastakauppoihin liittyvästä työstä selvästikin hintoihin — ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota. Ja sitten virasto on kriittinen myös sille, miten tämä käytännön yhteistyö viranomaisten sisällä on tapahtunut.

Nyt säännökset ovat muuttuneet, eli vastaavaa vastakauppamenettelyä ei ole mahdollisuus enää toteuttaa, vaikka haluttaisiin toteuttaa. Sen sijaan kysymys on teollisen yhteistyön asioista, ja nämä ovat Euroopassa muutosvaiheessa Euroopan unionin asiassa tekemien päätösten johdosta. Tämä teollinen yhteistyö ei enää voi kohdistua ensi sijassa talouden ja työllisyyden edistämiseen, kansantaloudellisiin näkökohtiin, vaan ainoastaan puolustuksen toiminnan turvaamiseen. On tärkeätä, että tämä muutos ymmärretään Suomessa.

Valiokunnan kuulemisessa on käynyt ilmi, että menettelyt kuitenkin tämän EU-säännöksen toteuttamisessa jälleen kerran eroavat voimakkaasti eri maissa. Aika paljon on maita — erikseen nimeltä mainitsematta — joissa ei ole kovin kirjaimellisesti tätä asiaa otettu huomioon. Se tietysti lähtee siitä intressistä, että halutaan pitää oma puolustusteollisuus mahdollisimman elinvoimaisena, ja siihen liittyy monenlaisia tarpeita ja tavoitteita. Osa liittyy tietysti puolustuskykyyn ja tähän huoltovarmuusnäkökohtaan, mutta kiistatta osassa EU-maita toimitaan myös siltä pohjalta, että suojellaan omaa kansantaloutta.

Valiokunta on harkinnan ja asiantuntijakuulemisten jälkeen päätenyt siihen, että tällä teollisella yhteistyöllä on tärkeä merkitys huoltovarmuuden turvaamisessa. Voi sanoa, että valiokunnan mietintö tältä osin on teollista yhteistyötä enemmän ymmärtävä kuin tarkastusviraston raportti lähtökohtaisesti oli.

Teollisen yhteistyönkin tekeminen lisää jonkun verran kustannuksia, jotka näkyvät tässä loppukauppahinnassa: karkeiden arvioiden mukaan voidaan puhua ehkä 5—12 prosentista. Valiokunnan johtopäätös on, että juuri tämän tosiasian takia, että tästä tulee lisäkustannuksia, täytyy tämä teollisen yhteistyön motiivi ja toteutus olla tarkoin mietitty. Se on investointi uskottavaan puolustukseen. Jos kriisiaikana huoltovarmuus kärsii, ei tietenkään tästä monen miljardin hankinnasta ole vastaavaa hyötyä. Mutta yhtä tärkeätä on, että on etukäteen hahmotettu, mitä luokkaa nämä kustannukset voivat olla, ja täytyy katsoa, että se osa, joka tulee vastineena, ylittää sitten puolestaan nämä mahdollisesti hankintahintaan sisältyvät toimittajan sisäänleipomat teollisen yhteistyön kustannukset. Joten tämäkin tulee tehdä kustannustehokkaasti ja hyötyjen tulee olla kustannuksia suuremmat, tämä on valiokunnan johtopäätös.

Valiokunta näkee, että teollisella yhteistyöllä on myönteisiä vaikutuksia kansantalouteen ja työllisyyteen ja se voi myös vaikuttaa hankinnan jälkeisten huolto- ja ylläpitokustannusten alentamiseen eli johtaa siihen, että oikein tehtynä saamme huolto- ja ylläpitokustannukset tästä isosta hankkeesta edullisemmin, ja että tämä lisäksi voi myös luoda edellytyksiä puolustusteollisuuden liiketoiminnan kehittämiseksi ja kansainvälistymiseksi. Tekijällä, joka on välttämätön oman puolustusteollisuuden säilymisen ja siihen liittyvän huoltovarmuuden kannalta, täytyy olla asiakkaita myös Suomen rajojen ulkopuolella.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 49/2017 vp

Valiokunnan johtopäätös kaikesta tästä on, että samalla kun se puoltaa teollisen yhteistyön mukana pitämistä tässä hankkeessa, se katsoo, että hyödyllisyyden arviointi edellyttää parempaa kustannusten ja vaikutusten arviointia ja seurantaa.

Valiokunnan mietintö on yksimielinen, ja pyydän saada kiittää kaikkia valiokunnan jäseniä tähän työhön osallistumisesta.

13.16 Pia Viitanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Kaksi tärkeää ajankohtaista kokonaisuutta on käynyt valiokunta läpi tämän asian käsittelyn yhteydessä.

Ihan muutama sana tähän alkuun tästä teollisesta yhteistyöstä: Sitähän on käsitelty myös tuolla valtiovarainvaliokunnassa, samassa yhteydessä kun olemme puhuneet puolustuspoliittisesta selonteosta. Voisin sanoa, että siellä hallinto- ja turvallisuusjaostossa käydyin keskustelun perusteella se johtopäätös lienee aika samansuuntainen kuin tässä tarkastusvaliokunnan mietinnössä, eli se, että ymmärtämys kuitenkin tätä teollista yhteistyötä ja sen merkitystä kohtaan on vähän korkeammalla tasolla kuin tämän Valtiontalouden tarkastusviraston raportin mukaan. Ja mitä tulee niihin kustannuksiin, niin kyllähän siellä esimerkiksi puolustusteollisuuden puolelta esitettiin, että jonkin verran ehkä nähtiin aika korkeina nämä arviot kustannuksista, mitkä tässä Valtiontalouden tarkastusviraston raportissa ovat.

Puhemies! Tähän toiseen asiaan — yritystukiin — joka on niin ikään hyvin ajankohtainen. Minusta on tärkeää, että jälleen tässä yhteydessä siihen on kiinnitetty huomiota. Varmasti yhdyin helpolla niihin näkemyksiin, mitä täällä äsken juuri esitettiin ja mitä valiokunta toteaa, että koska tässä kaiken kaikkiaan on aika iso kokonaisuus kyseessä, niin pitää olla enemmän tätä kokonaisvaltaisuutta, enemmän arviointia, enemmän pohdintaa myös siitä, miten saisimme nämä tuet kohdentumaan nimenomaan uusiin innovaatioihin. Tietenkin huoli on olemassa myös siitä, että kaiken kaikkiaan nämä t&k-rahoitukset niin valtion osalta kuin sitten yritysten osalta ovat kovin vaatimattomia tänä päivänä.

Mutta, puhemies, tämä yritystukiasia liittyy ajankohtaisesti myös tähän käytyyn kehysriiheen tietenkin siksi, että ennen riittä hallituspuolueet kertoivat hyvin kovalla suulla, että nyt sitten toden teolla ryhdytään toimiin ja tulee kovasti isoa jälkeä siitä, että ryhdytään yritystukia karsimaan ja kohdentamaan. Siinä suhteessa tietenkin voi nyt sanoa, että tämä julkisuudessa ollut "tussahdus" ilmeni myös tästä näkökulmasta. Ei tullut perhevapaauudistusta, ei tullut työllisyystoimia, mutta ei tullut myöskään sitten näihin yritystukiin paneutumista tämän riiehen yhteydessä. [Puhemies koputtaa] Että minä toivoisin, että hallituspuolueet ottaisivat myös tämän asian vakavasti. [Puhemies koputtaa] Ei voi olla niin, että ennen riittä puhutaan ja sitten kun tekojen paikka tulee, ne ovat nolla.

13.18 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! SDP tuntuu nyt mieltyneen tähän tussahdus-uussanaan. Yritystukien osalta on kuitenkin todettava, että sellaista etukäteen juhlimista niiden karsimisella, mihin edustaja Viitanen puheenvuorossaan viittasi, ei mielestäni tapahtunut. Mutta totta on ja se on myönnettävä, että sen suhteen, että pystyttäisiin epätarkoituksenmukaisista yritystuista säästämään ja käyttämään nämä varat tarkoituksenmukaisemmin, odotuksia kyllä oli ja myös meidän hallituspuolueiden kansanedustajien piirissä. Myönnän suoraan, että esimerkiksi itse olen ollut pettynyt siihen, että hallitus ei kyennyt näiden yritystukien osalta etenemään. Ei kuitenkaan kannata heittää kirvestä kaivoon. Budjettiriihi kesällä on seuraava vaihe, jossa näitä on tarkoitus hyvin kriittisesti arvioida.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 49/2017 vp

13.19 **Sanna Lauslahti kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatkan samalla linjalla, että tyytymättömyyttä voi osoittaa siihen, että oli rohkeuden puutetta puuttua näihin meidän yritystukiin. Meillä on juuri tullut julkisuuteen virkamiesselvitys yritystukien vaikuttavuudesta, ja vain 10 prosenttia meidän yritystuista on sellaisia, että ne edistävät sitä yritystoiminnan uusiutumista. Siltä osin on syytä arvioida, mitkä yritystuet itse asiassa vääristävät markkinoita, estävät itse asiassa sen uusiutumiskyvyn tapahtumista, koska osaltaan me saatamme yritystukijärjestelmän kautta auttaa juuri niitä yrityksiä, jotka ovat tehotomia, tai niitä tuotteita tai palveluita, joille ei yksinkertaisesti ole markkinoilla kysyntää. Kun katsotaan vielä valtiontalouden tilaa, jossa seuraavalla kehyskaudella tullaan ylitämään 120 miljardin velkaraja, ja kun puhutaan edelleenkin joka vuosi velkaantumisesta, niin ei ole mitään syytä olla perkaamatta tarkalla kädellä meidän yritystukijärjestelmäämme, ja ennen kaikkea pitää katsoa, millä tavalla raha kohdennetaan juuri sinne, [Puhemies koputtaa] missä sitä kasvua syntyy.

13.20 **Pia Viitanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On tietenkin hyvä asia, että täällä myös hallituspuolue kokoomuksen taholta tuli jo kaksi puheenvuoroa, missä myönnettiin pettymys siihen, että tässä vaiheessa ei päästy kiinni tähän kokonaisuuteen. Kyllä minä edelleen sanon, että kyllähän tästä etukäteispuheet olivat kovia ja odotukset sitä kautta olivat kovia. Siinä suhteessa mielestäni se sana "tussahdus" ei ole ollenkaan liioiteltu, päinvastoin. Kaiken kaikkiaan toivon nyt, kun tässä taas kerran viitattiin syksyyn, että sitten ei käy niin kuin tähän mennessä on aina käynyt kaikissa asioissa — perhevapaat, työllisyystoimet, kaikki — että sanotaan etukäteen, että nyt tehdään, ja sitten kuitenkin ei tehdä. Meillä on esimerkiksi viime kaudelta näyttöä siitä, että edustaja Ihalaisen kanssa katsoimme yritystukia niin, että tuli uudelleenkohdennuksia: supistettiin jostain, mutta kohdennettiin kaupallisen median innovaatiotukeen tätä kautta lisää panostuksia. Kyllähän tällaista pystyy tekemään, jos siihen halua piisaa. Siinä suhteessa kyllä olen niin ikään edustajien Lauslahti ja Zyskowicz tavoin hyvin pettynyt siitä, että tässä yhteydessä [Puhemies koputtaa] nyt sitten mitään ei seurannut.

13.22 **Markku Rossi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tärkeää on, että lasta ei heitetä pesuveden mukana pois. Yritystuilla on varmasti ollut Suomen historiassa erittäin paljon hyvää jälkeä ja merkitystä. Kun Kehitysaluerahasto perustettiin, sen tehtävä oli nimenomaan katsoa alueellista kehitystä. Sen jälkeen kehitys on kulkenut enemmältikin yleisemmän yritystuen piiriin, ja varsinkin Euroopan unionin jäsenyys muutti tätä tilannetta hyvin paljon. Oleellista on kyllä, että maakunnissa pystytään katsomaan, mikä on maakunnan oma strategia myös aluekehityksen ja elinkeinopolitiikan suhteen, ja kohdentamaan sitten niitä voimavaroja esimerkiksi Euroopan unionin aluekehitysrahaston kautta juuri niihin kohteisiin, jotka työllistävät, luovat uutta ja sitä kautta nostavat kunkin maakunnan asemaa. On hirveän helppo puhua yritystuista, että ne vääristävät kilpailua. Ne varmaan tekevätkin jossakin suhteessa näin, mutta oleellista on, että on asetettu joku tavoite. Jos se on esimerkiksi alueellinen kehittäminen, niin kyllä silloin yritystuillakin on oma merkityksensä ja sitä pitää tukea. Minä en ole pettynyt, että nyt ei näihin verotukiin ja muihin pystytty tällä kierroksella puuttumaan.

13.23 **Eero Heinäluoma sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä aihekokonaisuushan on iso, ja tässä liikkuu isot rahat. Yritystuet ehkä yhteensä laskien ovat sem-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 49/2017 vp

moinen noin 4 miljardin euron potti, se on suuri määrä rahaa. Vähän laskentatavasta riippuen siinä on suoria tukia toista miljardia euroa, ehkä 1,3 miljardia euroa, ja sitten on nämä verotuet, jotka ovat ehkä 2,7 miljardia — siitäkin vähän riippuen, mitä verotukiin laskeetaan. Siis se on iso kokonaisuus, ja selväksi on käynyt, että siihen koskeminen ja sen uudelleensuuntaaminen ei ole helppoa — samalla kun asiantuntijat laveasti kehottavat sitä tekemään. Ja nyt tämä perkaustyö pitäisi tehdä. Hallituksen toimeksiannostahan oli virkamiestyöryhmä, joka teki tämän pohjatyön mutta joka sitten ei saanut sitä työtään julkistaa ennen kehysriihtiä. Valiokunta kuitenkin kuunteli myös nämä asiantuntijat, jotka tämän virkamiestyön ovat tehneet, ja kyllä se kokonaisuus on ollut kaikkien, myös hallituksen, tiedossa, joten tämä savotta vielä odottaa metsuriansa.

13.24 Olavi Ala-Nissilä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todellakin tarkastusvaliokunnan mietinnössä, osin valtiovarainvaliokunnan mietintöön liittyen, on muun muassa tarkastettu yritystukia, ja se on hyvä asia. Siinä voi esittää myöskin sen toiveen, että vaikka ne julkistetaan nykyään budjetin liitteessä, niin avoimuus voisi lisääntyä. Meillä on yritystukien lisäksi esimerkiksi etujärjestöjen tuki, tietyllä tavalla kaksinkertainen yritystuki, joka ilmeisesti myöskin on satoja miljoonia kokonaisuutena. Eli tämä kokonaisuus kannattaa avoimesti selvittää ja samalla, niin kuin edustaja Rossi sanoi, muistaa myöskin se, että näille yritystuille on myöskin tietty tarkoitus, muun muassa työllisyys. Tänäkin taas julkistettiin, että 2 miljardin laivatilaukset vahvistuivat Turkuun, senkin on osin yritystukien varassa. Ilman näitä valtiontakauksia ei näitä laivatilauksia ilmeisesti Suomeen saataisi, ja kuitenkin ne ovat todella tärkeitä. Eli tämä työ jatkuu, ja minusta se on hyvä, että myöskin verotuet ovat nyt tässä vahvasti pöydällä, kun hallitus tekee työtään.

13.25 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Ala-Nissilälle on pakko todeta, että telakalle suuntautuneet yritystuet sinällään aina sisältävät myöskin innovaatioita, ja myös siellä, missä rakennetaan, syntyy näitä uusia innovaatioita, ja sillä on erityisen suuri työllisyysmerkitys. [Olavi Ala-Nissilä: Olemme samaa mieltä!] Mutta jos niitä käyttää niin kuin negatiivisessa mielessä, tässä kun puolustaa yritystukien laajaa kirjoa, niin pitää ehkä siinä perkuutyökalussa ottaa huomioon yksi erityisen tärkeä asia. Se on se, että niissä yrityksissä, mitkä ovat pörssiyrityksiä, hallitukset ovat tavallaan tulouttaneet enemmän osinkoihin kuin ehkä toisissa yrityksissä, missä ei olekaan yritystukia. Eli yritystuet sinällään antavat mahdollisuuden pörssiyritysten hallituksille tehdä miedompaa tulosta niin, että voidaan osakkeenomistajille tulouttaa enemmän. Näitä pitäisi ruveta peilaamaan, kun näitä asioita katsotaan, että onko näillä joku yhteensopivuus.

13.26 Lauri Ihalainen sd: Arvoisa puhemies! Tämä on erittäin mielenkiintoinen toimintakertomus, ja luin erityisellä huolella tämän elinkeinoelämän edellytyksiä koskevan osion, josta nyt muutama sana.

Tässä halutaan kiinnittää huomiota siihen, että yhteiskunnan tehtävä suhteessa elinkeinopolitiikkaan on olla edellytysten rakentaja: se ei valitse voittajia tai niitä, jotka maailmalla sinänsä pärjäävät, vaan luo edellytyksiä. Mutta jotta niitä edellytyksiä voidaan rakentaa, niin sen täytyy pohjautua tutkittuun tietoon ja niistä aina täytyy tehdä vaikuttavuusarvioita, jotta se tuki ja toimenpiteet ovat uskottavia. Tähän liittyen kiinnitin erityistä huomiota siihen, että meidän viennin rahoituksessa, johon tässä raportissa viitataan, on ollut

Pöytäkirjan asiakohta PTK 49/2017 vp

aika suuria haasteita, koska pankkien rooli rahoittajana on muuttunut. Tässä mielessä vientikaupan kannalta vientitakuiden merkitys on ollut erittäin merkittävä. Arvioidaan, että 19 miljardia se nousee vielä tästäkin.

Sehän on toisaalta hyvä merkki, että vienti vetää, mutta kyllä sen takaa löytyy sitten huolenaiheita. Jos katsoo, mihin se kohdistuu, niin kyllä erittäin kapealle sektorille kohdistuvat nämä vientitakuut, telakkateollisuuteen, mihin kohdistuminen on hienoa mutta myös kielii siitä, miten haavoittuvaa meidän vienti on. Ja tästä seuraa, että meidän ilman muuta pitäisi saada pk-yritysten, keskikokoisten kasvuyritysten mahdollisuuksia kansainvälistyä ja verkostoitua vahvemaksi. Meillä on ollut semmoinen ajatus, että perustetaan tällainen jalustayhtiö, joka tukee näiden pienten ja keskikokoisten yritysten yhteistyötä ja kansainvälistymistä.

Sitten tässä kiinnitetään huomiota siihen, että myös julkisissa hankinnoissa nämä innovatiiviset hankinnat jäävät aika vähälle huomiolle, vaikka hallitusohjelmassakin viitataan, että niitä pitäisi olla tietty määrä. Siellä on kuitenkin yli 30 miljardia rahaa jaossa ja tarvitaan enempi innovatiivisia hankintoja.

Lopuksi sitten tähän yritystukiasiaan. Me olemme myös puolueena valmistelleet huolella yritystukien kehittämistä koskevat kriteerit ja näkemykset, tulemme ne piakkoin julkistamaan. On hyvä, että tätä nyt käsitellään tällaisenä isona kokonaisuutena. Kokemusta on viime hallituskaudelta siitä, että eivät nämä yritystukien karsimiset mitään helppoja ratkaisuja ole: 250 miljoonaa sieltä revittiin, kohdennettiin, niin kuin Viitanen totesi, toisenlaisiin paikkoihin, mutta se on aika vaativaa työtä. Ja siinä sen perusajattelun täytyy olla se, että tuetaan ensisijaisesti uuden luomista, tutkimus- ja tuotekehitystä. Tuet ovat lähtökohteisesti ensisijaisesti määräaikaista eivätkä tavallaan pysyviä. Siellä löydetään monia hyviä kriteerejä tukea vientiä ja kaikkea tällaista uuden rakentamista. Ja nyt kun nämä yritystuet, Tekesinkin tuet, ovat laskeneet, niin se on tarkoittanut sitä, että myös yritykset laskevat tutkimus- ja tuotekehityspanostuksia samassa suhteessa. Tulee tällainen niin kuin negatiivinen kierre, ja tämä pitää saada kääntymään. Vaikka hallitus nyt kehysriihessään lisäsi 70 miljoonaa Tekesin rahoitusta, niin sinne jää edelleenkin 140 miljoonaa miinusta, kun ne leikkaukset otetaan huomioon. Että kyllä meidän pitäisi tällä puolen tehdä uusia arvioita, ja me tulemme rakentavalla tavalla ehdottamaan omia yritystukikriteereitä sitä syksyn valmistelua silmällä pitäen.

13.30 Sanna Lauslahti kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muutamia kommentteja edustaja Ihalaisen erinomaiseen puheenvuoroon:

Innovatiiviset hankinnat ovat erittäin tärkeä osa meidän uusiutumistapaa ja vauhdittamistapaa julkisen sektorin puolella. Siltä osinhan kehysriihessä tehtiin päätös, että kohdennetaan jonkin verran lisärahaa näiden innovatiivisten hankintojen tekemiseen. Tietenkin aina voi kysyä, onko se riittävää, mutta hyvä alku ainakin.

Toiseen kysymykseen liittyen on hieno asia, että SDP:ssä tehdään pohdintaa näiden kriteerien osalta. On syytä pohtia, mitkä yritystuet luovat sitä uutta tulevaisuutta, niitä uusia toimialoja, ja mitkä yritystuet tosiasiallisesti säilyttävät vanhaa, jonka pitäisi luontaisella tavalla jo lakastua.

13.31 Eero Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On mielenkiintoinen tieto tämä edustaja Ihalaisen mainitsema tieto, että SDP tekee tällaisen oman yritystukiin liittyvän ohjelmansa — en nimittäin tiennyt sitä etukäteen. [Naurua] Että kannattaa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 49/2017 vp

olla istunnossa paikalla myös perjantaina kello 13.29. [Sanna Lauslahti: Kyllä, tämä oli hyödyllistä!] Mutta se johtaa siihen havaintoon, että keskustelu voisi mennä aika paljon eteenpäin, jos kaikki puolueet tekisivät samalla tavalla, [Sanna Lauslahti: Joo, kyllä!] jos saataisiin jokaisen puolueen oma listaus siitä, mitä näille yritystuille halutaan tehdä, mitkä niistä ehkä ovat sellaisia, joista voidaan luopua, mitä kannattaa muuttaa ja mitä voidaan uudelleen kohdentaa. Se veisi keskustelua huomattavasti eteenpäin ja saattaisi helpottaa hallituksen työtä aika lailla, koska tämä viidakkohan nyt osoittautui ylivoimaiseksi tässä huh-tikuussa raivata.

Puhemies Maria Lohela: Hyvät edustajat, nyt alkaa suuren valiokunnan kokous tuolla meitä jo odottaa. Mutta otetaan vastauspuheenvuorot edustajilta Hoskonen ja Viitanen, ja sitten joudutaan tämä keskustelu keskeyttämään.

13.32 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa rouva puhemies! Kaksi asiaa lyhyesti:

Yritystuista sen verran, että minä en oikein pidä siitä ajattelutavasta, jossa me suomalaiset ruoskimme itseämme, ikään kuin me yritämme olla paavillisempia kuin paavi itse, että yritystukia ei muka tarvittaisi tai joku on saanut ansiotta niitä. Varmaan siellä on perattavaa, se on totta, mutta älkäämme kaikkia tuomitko, jos me haluamme pysyä kansainvälisessä kilpailussa mukana. Kaikkialla muualla Euroopassa tuetaan jättisummilla teollisuutta. Otetaan vaikka lyhyt esimerkki: Saksa tukee kivihiiltä, toista miljardia euroa vuodessa työnnetään rahaa kivihiilen käyttöön, ja me täällä kirkassilmäisesti vastustamme turvetta ja montaa muuta asiaa ja yritämme olla paavillisia.

Toinen asia on sitten tämä teollinen yhteistyö, mikä liittyy tulevaan torjuntahävittäjien kauppaan. Kokemukset edellisestä kaupasta olivat hyviä. Semmoinen ei ole enää mahdollista, mutta tärkeää on huomata se, että me tarvitsemme teollista yhteistyötä pysyäksemme tässä maailmassa mukana. Valiokunnan kannanotto tässä asiassa on erittäin kannatettava. Toivon vain, että tässäkin asiassa pidämme isänmaan puolta ja pidämme huolta huoltovarmuudesta emmekä usko sinisilmäisesti siihen, että me olemme maailman huonoimpia. Me olemme hyviä, mutta emme saa itse ampua itseämme omaan jalkaan.

13.33 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten sanottu, nämä perjantai-istunnot ovat monessa suhteessa erittäin hyviä. Nyt me tiedämme, että SDP tekee näitä kriteerejä, mikä on hyödyllistä työtä, [Hannu Hoskonen: Miksi oppositiossa?] ja saimme sitten jopa vastapallon sieltä kokoomuksesta, melkein luvattiin ottaa niistä jo etukäteen koppikin. Eli tähän menee erinomaisen hyvin, hyvältä näyttää tässä suhteessa.

Yhdyn tässä myös siihen huoleen, minkä edustaja Ihalainen sanoi tuolta pöntöstä, että se on ikävä tosiasia, että vaikka nyt Tekesille tulee vähän lisärahoitusta, niin siellä on aika kovat leikkaukset pohjalla ja tämä ei sitä rahoitusta pilki.

Ja yksi asia, minkä haluan sanoa tässä, kun mentiin tähän tutkimuksen rahoittamiseen: Sekin on ongelma, kun nyt tulee lisää resursseja nimenomaan tähän tietynlaiseen soveltavaan tutkimukseen; esimerkiksi juuri valiokunnan kuulemisessa oli huolta siitä, että perustutkimuksen rahoituksen taso on hyvin pieni. Tavallaan se on kuitenkin se pohja, mistä joskus sitten ne innovaatiot ja soveltavatkin versiot syntyvät. Siksi tämä kokonaisuus on iso ja hyvin tärkeä. [Sanna Lauslahti pyytää vastauspuheenvuoroa]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 49/2017 vp

Puhemies Maria Lohela: Edustaja Lauslahti, vielä vastauspuheenvuoro.

13.34 **Sanna Lauslahti kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, kiitokset! Todella nämä perjantaikeskustelut ovat parhaita, ja siltä osin voin sanoa, että tähän on hyvä muuten viikkokin päättää, jää sitten myöskin eväitä pohdittavaksi sinne viikonlopun iltoihin.

Tähän perustutkimukseen palatakseni: Meillä on kokoomuksessa nostettu tämä sama aihe huolenaiheeksi, että meillä on syytä kiinnittää huomiota nykyistä enemmän meidän perustutkimukseen ja siihen, että siellä on riittävä rahoitus, koska sieltä voi syntyä sellaisia innovaatioita, joista emme todellakaan ehkä edes tiedä, sieltä tulee yllättäviä, voi sanoa. Otetaan vaikka se, että kun on Cernissä ollut meidän porukoita mukana tekemässä, voi sanoa, Higgsin hiukkasta, niin siellä on sitten keksitty mittalaitteitakin, jotka ovat ihan kaupalliseen tarkoitukseen. Että perustutkimus kunniaan.

Keskustelu ja asian käsittely keskeytettiin.